

У статті розкрито потенційні можливості використання ІКТ, зокрема інтерактивного плаката, ресурсів Інтернету і практики спілкування через Інтернет студентів — майбутніх учителів.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, інтерактивний плакат, Інтернет, дистанційна освіта, комп'ютеризація навчання, інформатизація освіти

В статье раскрыты потенциальные возможности использования ИКТ, в частности интерактивного плаката, ресурсов Интернета и практики общения в Интернет студентов — будущих учителей.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, интерактивный плакат, Интернет, дистанционное образование, компьютеризация обучения, информатизация образования.

Potential possibilities of the use of ICT are exposed in the article, in particular interactive placard, resources of the Internet and practice of communication in the Internet of students - future teachers.

Keywords: of informatively-communication technologies, interactive placard, Internet, controlled from distance education, computerization of educating, informatization of education.

УДК 378.041

Н.В. Корольова
м. Вінниця, Україна

САМООСВІТА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ НЕПЕРЕРВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. Важливою умовою готовності до професійної діяльності майбутнього вчителя в сучасній школі є не тільки сформованість умінь застосовувати знання, отримані під час навчання у вищому навчальному закладі, а й готовність до їх здобуття і поповнення впродовж усієї педагогічної діяльності. Таке бачення зростання професіоналізму майбутнього вчителя з самого початку його навчання у вищому навчальному закладі закладає основу розуміння необхідності неперервності освіти. Такий підхід породжує ідею щодо неперервності освіти майбутнього вчителя, яка здійснюється спочатку в ВНЗ переважно авторитарною системою навчання, спрямованою на накопичення знань, а потім у процесі навчання в різного рівня інститутах підвищення кваліфікації вчителів, методичних об'єднаннях, конференціях, семінарах, які надають лише певний мінімум знань.

Поєднання формальної та неформальної форм неперервної освіти можливе, якщо вона діє як за зовнішніми впливами, що здатні сформувати позитивні настрої і прагнення, так і за умови оновлення знань у процесі постійної самоосвіти. Підготовка майбутніх фахівців, готових до постійних змін, саморозвитку, самовдосконалення, потребує вирішення суперечностей у системі роботи вищих навчальних закладів, а саме між усе ще існуючим авторитарним характером підготовки майбутнього учителя та необхідністю усвідомлення студентами індивідуально-творчого характеру їхньої майбутньої професії. Основою, яка об'єднує вищу освіту й післядипломну в єдину систему неперервної освіти, є самоосвіта.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблеми неперервної професійної освіти присвячені праці Н. Ващенко, С. Гончаренка, І. Зязюна, Р. Ісламшіна, В. Кременя, Н. Ничкало, С. Сисоєвої. Про самоосвіту, освіту дорослих, неперервну освіту написані дослідження Г. Алфьорової, С. Вершловського, Б. Гершунського, Е. Ібрагімової, П. Каптерєва, Ю. Кулюткіна, Г. Сухобської, Т. Шадріной. Проблемами активізації самоосвіти й професійного самовдосконалення особистості займались О. Бодальова, А. Ковальов, Н. Підкасистий, М. Сметанський, Г. Щукліна, Л. Ярова та інші дослідники. Невирішеними аспектами проблеми залишається організація самоосвіти майбутніх учителів у процесі їхньої професійної підготовки.

Мета статті — проаналізувати роль самоосвіти в системі підготовки майбутніх учителів до неперервної освіти.

Виклад основного матеріалу. Гуманізація і демократизація, як пріоритетні напрями розвитку сучасного суспільства, висувають нові вимоги до освіти. На одвічній ідеї гуманізму ґрунтується створена в кінці XX століття концепція неперервної освіти. З точки зору багатьох науковців, наразі в педагогічній літературі неперервна освіта представлена як освіта, що є неперервною в просторі та часі. У ній людина «розглядається епіцентром усієї життєдіяльності на планеті. І їй необхідно створити умови для повноцінного розвитку і всебічної діяльності протягом усього життя на різних етапах її професійного становлення і розвитку, починаючи від вибору напрямку професійної діяльності й до постпрофесійного періоду життя» [5].

В умовах демократизації українського суспільства було затверджено галузеву Концепцію розвитку неперервної педагогічної освіти. Метою розвитку неперервної педагогічної освіти є відтворення людського капіталу та інтелекту суспільства для забезпечення сталого людського розвитку країни через якісну підготовку педагогічних кадрів для всієї сфери освіти, створення ефективної системи підготовки та підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників на основі поєднання національних надбань світового значення та усталених європейських традицій забезпечення розвитку педагогів, здатних у процесі постійного вдосконалення здійснювати професійну діяльність на засадах гуманізму, демократії, вільної конкуренції та високих технологій, а також забезпечувати неперервну освіту громадян, здійснюючи практичну реалізацію освітньої політики як пріоритетної функції держави.

Основним методологічним і методичним орієнтиром у досягненні мети є ідея цілісного підходу до особистості суб'єктів освітнього процесу і її формування на засадах постійного вдосконалення й оновлення концепції особистісно орієнтованого навчання і виховання [6]. Слід звернути увагу на те, що неперервна освіта — одне з основних понять сучасної педагогіки. Вона повинна охоплювати все життя людини.

Неперервна освіта — це принцип організації освіти, що поєднує усі її щаблі й види (дошкільна, шкільна, професійна та післядипломна — підвищення кваліфікації і перепідготовка) у цілісну систему, що забезпечує можливість відновлення та поповнення знань і навичок протягом усього життя людини — від раннього дитинства до старості [9, с. 166-167].

Неперервну освіту розглядають також як процес і принцип формування особистості, що передбачає створення систем освіти, відкритих для людей будь-якого віку і покоління та супроводжують людину протягом усього життя, сприяють постійному її розвитку, залучають до неперервного процесу отримання знань, умінь, навичок і способів поведінки [10, с. 410].

У сучасній педагогіці сутність поняття «неперервна освіта» відображається в багатьох термінах: «освіта протягом життя», «освіта дорослих», «післядипломна освіта». Ці терміни не можна вважати синонімами. Кожен з них має свої особливості, які визначають шляхи реалізації освіти дорослого населення залежно від рівня і перспективи соціально-економічного розвитку. Неперервна освіта є однією з найважливіших тенденцій сучасної філософії освіти. Принцип неперервності передбачає якісно новий тип взаємодії особистості та соціуму, створення і функціонування системи навчальних закладів, які забезпечать постійну загальноосвітню та професійну підготовку працівника з урахуванням його бажань, можливостей і потреб суспільства.

Суспільство постійно розвивається, цей самий процес відбувається і з неперервною освітою. Саме вона створює реальні умови для пошуку найбільш ефективної організації навчально-виховного процесу, форм, методів навчання майбутніх спеціалістів та оновлення навчальних програм.

Український філософ І. Зязюн стверджує, «важливішими цілями створення системи неперервної освіти є, по-перше, творча діяльність спеціаліста, здатність до гнучкої її переорієнтації згідно зі змінами в системі соціальних і культурних інститутів сучасного суспільства, орієнтованого на людські цінності. І, по-друге, формування особистісних якостей людини, які визначають не лише її суто професійні характеристики, а й стиль мислення, рівень культури, інтелектуальний розвиток» [3].

Нині ні в кого не викликає сумніву, що жоден навчальний заклад, навіть найвідоміший у світі, не може стверджувати, що він випускає освічених людей, освіта яких остаточно завершена, тому характерною рисою сучасного інформаційного суспільства стає неперервна освіта. Згідно з сучасною концепцією неперервної освіти вона являє собою поетапний процес, який охоплює все життя людини і забезпечує постійне поповнення й розширення її знань у будь-якому віці і в будь-якій сфері діяльності. М. Рижаків вважає [8], що традиційне розуміння неперервного навчання базується на ідеї послідовного руху людини в межах основного «стовбура» освіти: дошкільне навчання — початкова школа — середня школа — вища школа — підвищення кваліфікації. Послідовний взаємозв'язок усіх цих етапів і ланок становить основу неперервності освіти. В аспекті цілей і змісту в такій системі очевидний пріоритет вищої школи, яка фактично визначає діяльність усіх інших ланок.

Вищі педагогічні навчальні заклади мають готувати майбутніх фахівців, схильних до саморозвитку, тобто здатних учитися впродовж усього професійного життя. Підготувати такого вчителя набагато складніше, ніж просто дати освіту. Отже, вищі навчальні заклади змушені навчити студента вчитися, здобувати знання і прагнути до них.

Повністю підготовленим до неперервної освіти майбутнього вчителя можна вважати лише тоді, коли його діяльність буде спрямована на вирішення новітніх педагогічних завдань, які допоможуть йому підвищити свій професійний рівень і здатність до постійного саморозвитку та самонавчання. Так, у майбутнього вчителя, ще під час навчання у ВНЗ необхідно сформувати потребу не тільки до постійного переходу з рівня на рівень так званої педагогічної майстерності, але й прагнення до власних творчих знахідок, до вибору вже існуючих варіантів і створення своїх нестандартних, оригінальних моделей.

Підготовка майбутнього вчителя до неперервної педагогічної освіти має передбачати не лише розвиток потреб в оволодінні фаховою науковою інформацією, а й сформованість морально-вольової сфери через утворення моральних стимулів і мотивів його професійного зростання (патріотичні громадянські почуття, професійний обов'язок, професійна відповідальність та самовідданість тощо) [2].

Звісно, що педагогічний процес у ВНЗ, як у всіх інших системах освіти, включає навчання й учіння. З одного боку, навчання здійснюється, згідно усталеними законами, викладачем, який організовує пізнавальну діяльність того, хто навчається. З іншого боку, учіння здійснюється тими, хто оволодіває знаннями, тобто вчиться. Але той, хто вчиться, одночасно є і об'єктом педагогічного впливу, і суб'єктом навчальної діяльності. Характеризуючи людину як суб'єкта навчальної діяльності, можна виділити наступні параметри, тобто спосіб сприймання нею навчального матеріалу (змісту, методів подання), особливості успішності засвоєння знань і формування умінь і навичок. Виявлення навчальних особливостей суб'єкта відбувається під час самого навчання, і саме в процесі навчання формується його активна позиція і до процесу учіння. Дорослій людині (студенту, спеціалісту певної професії) частіше доводиться виступати в ролі суб'єкта навчальної діяльності. Саме тому важливим шляхом неперервної освіти є самоосвіта.

У психолого-педагогічній літературі поняття «самоосвіта» трактується як освіта, що отримується у процесі самостійної роботи, без проходження систематичного курсу навчання в освітній установі. У системі неперервної освіти самоосвіта виконує роль зв'язної ланки між ступенями й стадіями організованого навчання, що надає освітньому процесу цілісного характеру [7, с. 336].

Однак підготувати висококваліфікованих фахівців, не приділивши уваги самоосвіті і не виділивши її в один з елементів процесу навчання у вищих навчальних закладах, нині просто неможливо. У суспільстві, в якому постійно зростає потреба у високоосвічених і свідомих працівниках, самоосвіта набуває роль основи неперервної освіти, тому формування умінь і навичок самоосвітньої діяльності в студентів вищих навчальних закладів стає соціально значущим.

Досягнутий рівень освіти, ступень оволодіння професією і професійною майстерністю, основами професіоналізму, пізнавальні і професійні інтереси є факторами, від яких залежить

самоосвіта та її результати. Важливим аспектом у самоосвіті є мотивація до цієї діяльності. Виділяють наступні фактори, що спонукають майбутнього вчителя до самоосвітньої діяльності: необхідність у щоденній роботі з інформацією; бажання до творчості; зміни, що відбуваються в суспільстві.

Дослідниця Н. Бухлова виділяє такі умови формування та розвитку потреби в самоосвіті:

- розширення обсягу пізнавальної інформації та джерел, способів її отримання;
- перехід від репродуктивної до творчої діяльності;
- урахування пізнавальних можливостей;
- усвідомлення особистої та суспільної значущості самоосвіти [1].

Специфіка неперервної освіти полягає в тому, що в процесі самоосвіти суб'єкт і об'єкт освіти виступають в одній особі. Самоосвіта вчителя є неперервним, особливим чином організованим процесом розвитку і збагачення сукупної культури на основі сформованих у нього ще в час навчання у ВНЗ освітніх потреб. Цей факт зумовлює особливу роль самоосвіти в системі неперервної освіти та переростає у неперервну самоосвіту.

Неперервна самоосвіта — форма самостійного навчання, основою якого є або потреба індивіда в постійному збільшенні своїх знань, умінь та навичок, або соціальне середовище, яке постійно змінюється і висуває до професійної діяльності спеціаліста нові вимоги. В основі неперервної самоосвіти як руху до пізнання людиною самої себе і себе у всесвіті, руху до верхів знань лежить вічне і незмінне людське начало — прагнення до егоцентричного інтелектуального та духовного самовираження [4].

З упевненістю можна стверджувати, що самоосвіта, перетворюючись на неперервний освітній процес, спрямований на саморозвиток і самоактуалізацію особистості майбутнього вчителя, стає інструментом задоволення його пізнавальних інтересів і духовних потреб. Неperервна самоосвіта є процесом, спрямованим на всебічний розвиток особистості майбутнього вчителя, систематичне поповнення його знань, пов'язаних із розвитком педагогічної науки, її досягненнями, у процесі якого вдосконалюється професійна компетентність і збагачуються духовні потреби вчителя.

Висновки. Готовність майбутніх учителів до самоосвіти, набута на етапі навчання у ВНЗ, дозволяє ефективно розв'язувати низку завдань, що в майбутньому будуть сприяти їх самоосвітній діяльності як складовій неперервної педагогічної освіти, яка, в свою чергу, стає основою майбутньої успішної професійної кар'єри й особистісного культурного зростання людини.

Література:

1. Бухлова Наталія. Навчаємо вчитися: діагностика і формування самоосвітньої компетентності учнів. — К.: Вид. дім «Шкіл. світ»: Вид. Л. Галіцина, 2006. — 128 с.
2. Донцов А.В. Підготовка майбутнього вчителя до неперервної професійної освіти // Неperервна професійна освіта: теорія і практика: Збірник наукових праць / За редакцією І.А. Зязюна та Н.Г. Ничкало. — У двох частинах. — Ч.2. — К., 2001. — 302 с.
3. Зязюн І.А. Неperервна освіта: концептуальні засади і сучасні технології // Творча особистість у системі неperервної професійної освіти: Міжнародна наукова конференція, 16-17 травня 2000р. / За ред. С.О. Сисоевої, О.Г. Романовського. — Х.: ХДПУ, 2000. — С.8-9.
4. Непрерывное образование: Краткий словарь. Изд. 6-е., дополн. / Под ред.: Н.А. Лобанова, В.Н. Скворцова. — СПб.: Издательский дом «Петрополис», 2004. — 72с.
5. Ничкало Н.Г. Неperервна професійна освіта як світова тенденція // Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз: Монографія / За ред. Н.Г. Ничкало, В.А. Кудіна. — К., 2002. — С.46.
6. Про затвердження галузевої Концепції розвитку неperервної педагогічної освіти // Наказ МОН № 1176 від 14.08.13 р.
7. Психолого-педагогический словарь для учителей и руководителей общеобразовательных учреждений / Под ред П.И Пидкасистого. — Ростов н/Д.: Феникс, 1998. — 554 с.
8. Рыжаков М. В. Государственный образовательный стандарт основного общего образования (теория и практика). — М.: Пед. общество России, 1999. — 544 с.

9. Соціолого-педагогічний словник / [Укл. С.У. Гончаренко, В.В. Радул, М.М. Дубінка та ін.] / За ред. В.В. Радула. — К. : «ЕксОб», 2004. — 304 с.

10. Управление персоналом организации: учебник / Под ред. А.Я. Кибанова. — 3-е изд., доп. и перераб. — М. : ИНФРА-М, 2006. — 638 с.

У статті висвітлюється роль самоосвіти майбутнього вчителя як невід'ємної складової системи неперервної педагогічної освіти.

Ключові слова: неперервна освіта, самоосвіта, неперервна самоосвіта.

В статье освещается роль самообразования учителя как неотъемлемой составляющей системы непрерывного педагогического образования.

Ключевые слова: непрерывное образование, самообразование, непрерывная самообразование.

The article highlights the role of the teacher of the future self as an integral component of continuous pedagogical education.

Keywords: continuous education, self-education, continuous self-education.

УДК 378.147.091.313:004.77

Л.Л. Коношевський, І.С. Мотишена
м. Вінниця, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІКТ І МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ВНЗ

Постановка проблеми. Внаслідок перетворень, традиційні форми і методи навчання в системі вищої освіти також мають бути переглянуті й оновлені за рахунок використання ІКТ. На понятійному рівні ІКТ є сукупністю технологій, що забезпечують виробництво, оброблення, зберігання і передавання інформації. Впровадження ІКТ сприяє індивідуалізації навчального процесу з урахуванням рівня підготовленості, здібностей, індивідуально-типологічних особливостей засвоєння навчального матеріалу, інтересів і потреб студентів; зміні характеру їхньої пізнавальної діяльності в бік її більшої самостійності та пошукового характеру; стимулюванню прагнення студентів до постійного самовдосконалення та готовності до самоосвіти.

Нині комп'ютер і всесвітня мережа Інтернет настільки міцно ввійшли до нашого повсякденного життя, що стали невід'ємною його частиною. Глобальну мережу можна віднести до мегачинників соціалізації (разом із космосом, планетою, світом), одночасно говорячи про сприйняття Інтернету як частини масової комунікації (тобто як про один з мезофакторів соціалізації).

Комунікаційні можливості пов'язані з тим, що найважливішою особливістю ІКТ є їх інтерактивний характер. Інформація як цінність суспільства нового типу визначається можливістю персоналізації, що визначає нові грані самоідентифікації особистості. Отже, нове інформаційне середовище виступає одночасно і засобом, і середовищем соціального розвитку особистості. В контексті розвитку комунікаційних здібностей, комп'ютер відіграє значну роль у стихійній соціалізації користувачів, особливо у ранньому віці, коли молода людина намагається набутти почуття приналежності до тієї або іншої групи. Подібним середовищем соціального розвитку особистості в інформаційному просторі може стати власна група в соціальних мережах або блог колективу. Мета створення такого мікропростору в мережі Інтернет: забезпечення умов для залучення студентів до всіх видів діяльності з орієнтацією на самоорганізацію, саморозвиток обумовлений їхньою позитивною соціалізацією.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Аналіз педагогічної літератури засвідчує, що проблема професійної підготовки майбутнього фахівця і технологій навчання були предметом